

Caixes d'estalvi: l'ob

El dia 9 de juny, als locals de l'Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa (IESE) de Barcelona es congregava un auditori selecte al voltant d'un dels personatges més notables de l'economia catalana. Es tractava de Francesc Costabella i Papiol, val a dir: del director general de la Caixa de Catalunya. Costabella, circumdat d'una colla de graduats del Programa Master en Economia i Direcció del IESE, hi havia vingut a parlar de les caixes d'estalvi per destacar--ne l'eficiència empresarial i fer-ne veure la utilitat social. Però la conferència magistral de Costabella va ser alguna cosa més que una mera descripció puntual d'una realitat econòmica (institucionalitzada des del segle XVIII), tal com anunciava la convocatòria. El president de la tercera caixa de l'estat espanyol ja va advertir, gairebé al començament de la seva intervenció, que els mitjans de comunicació havien tornat a situar les caixes al centre del debat econòmic i polític, fins i tot, del país, de manera que n'havien fet una mena d'obscure objecte del desig.

Francesc Costabella, després de dedicar uns minuts a fer una enraonada anàlisi històrica de les caixes, va ficar el dit a la nafra. La indubtable eficiència de les caixes, des del punt de vista econòmic, no ens estalviarà pas, en el futur, un debat sobre l'ambigua naturalesa jurídica en què se sustenten. Les caixes són, fet i fet, entitats de crèdit d'indole jurídica privada amb una finalitat social, i mentre això sigui així no podran efectuar ampliacions de capital --una limitació que, segons Costabella, escanya la seva capacitat de generar recursos propis--. Ja fa temps que algunes veus es mostren favorables a superar aquesta dificultat. Hi ha qui ha parlat, fins i tot, de convertir les caixes en societats anònimes sota control directe d'uns accionistes que s'hi juguin els diners. Però sembla que la salut financera de les caixes deslegitimaria del tot aquest argument. Costabella n'és conscient, però no pot deixar de situar-se en un context d'internacionalització i de globalització dels mercats financers en què --són paraules seves--: "la naturalesa jurídica de les caixes podria representar un obstacle". Quina és, així, l'alternativa que ofereix el president de la Caixa de Catalunya? Doncs, segurament, el model italià. A Itàlia les caixes, a fi de transformar-se en societats mercantils, transfereixen la seva activitat fi-

Els aires de renovació política i el nou context de mundialització econòmica toquen directament el futur de les caixes d'estalvi. Alguns analistes opinen que les caixes haurien de convertir-se en societats anònimes, però sense perdre el caràcter de fundació amb finalitats socials. Això vol dir, a la pràctica, convertir-se en bancs. Uns bancs ben particulars. Financers i líders del Partit Popular miren ara de capitanejar aquesta metamorfosi.

nancera a una societat anònima creada per la caixa mateix i reben, en canvi, accions representatives del capital de la nova societat. La caixa, doncs, deixa d'ocupar-se de les activitats financeres i, sense perdre el seu estatut de fundació, es concentra en la realització d'obres socials utilitzant els beneficis que obté com a accionista únic o majoritari de la nova societat anònima. A Itàlia la legislació obliga, a més a més, a dedicar una part dels guanys obtinguts a la constitució d'un fons de reserva, destinat a concórrer a futures ampliacions de capital i a evitar, així, que la caixa-fundació pugui perdre el control de la societat. A la pràctica, la recepta converteix la caixa en un banc que té per objectiu de mantenir una fundació orientada a la utilitat social. A parer de Rafael Jené, director general de la Caixa d'Estalvis de Tarragona, el futur de les caixes és una qüestió molt opinable, segons les necessitats de cada entitat. "Quan es plantegen canvis d'aquest abast jurídic, allò que en realitat es plantegen són fórmules adequades per a unes entitats que tenen necessitat de créixer. En el meu cas particular no sóc partidari, ara com ara, de canvis". I és que no podia pas ser d'una altra manera: la Caixa d'Estalvis de Tarragona és un dels exponents més clars d'això que dèiem, que les caixes funcionen. Aquest any passat l'entitat va augmentar un 4% els seus beneficis absoluts. Jené opina, de totes maneres, que aquests canvis no haurien pas d'afectar necessàriament el caràcter social de les entitats ni les butxaques dels impositors. Així, per què canviar-ho tot, si no ha de canviar res? En darrer terme el que compta, segons Jené, és el servei al client, un servei correcte.

Les noves caixes "populars". No obstant això, cal no oblidar que les propostes de Costabella arriben en un moment d'aires de renovació política. Després de la victòria popular del 28-M, els seus líders s'han afanyat a profetitzar el futur disseny de l'estat en tots i cadascun dels seus àmbits. Fa a penes unes setmanes, Rodolfo Martín Villa, membre del comitè executiu del PP, diputat i responsable de les caixes d'estalvi, anunciava els plans que el seu partit té previst d'introduir en aquest àmbit tan saludable de l'economia espanyola. Martín Villa, després d'afalagar el funcionament d'aquestes entitats, insistia a dir que la propietat de les caixes era de la societat, que en rebia una part dels beneficis. Però

cur objecte del desig

ARXIU

Martín Villa també deixava anar les seves crítiques. Els analistes creuen que, de les paraules de l'ex-ministre centrista, ni se'n pot inferir la privatització immediata de les caixes, ni cap entrada en massa de capital privat. Ara bé, Martín Villa sí que ha pres posició, ben clarament, per la transformació interna d'aquestes entitats. Pel líder popular, el primer executiu de l'entitat hauria de comptar amb una majoria dels dos terços, i la representació de les corporacions locals en les assemblees generals s'hauria de repartir proporcionalment entre els grups polítics presents als ajuntaments. A més a més, els representants dels impositors (estalviadors) no haurien de ser elegits per sorteig, sinó votats pels compromissaris. D'una altra banda, la nova llei popular d'òrgans rectors de les caixes d'estalvi establiria els percentatges de representativitat que cada força social tindria en l'assemblea. Martín Villa també voldria que l'obra social de les caixes fos dirigida per les autoritats públiques i que, als consells d'administració, hi hagués una important presència política amb molta capacitat de decisió. Tot plegat, els experts en

Les caixes d'estalvi són entitats d'índole jurídica privada de caràcter fundacional i amb una finalitat social. Aquesta ambigüitat és un impediment a l'hora d'ampliar capital i, per tant, d'augmentar els recursos propis. Una preocupació que es fa sentir plenament en un context de canvi polític i de plena mundialització de l'economia. El president de la Caixa de Catalunya, Francesc Costabella, suggeria no fa pas gaire que aquestes entitats haurien d'optar per nous models. Segons ell, la solució potser estaria a convertir les caixes en societats anònimes, però sense perdre la funció social.

dedueixen que la reforma del sector duria a una professionalització més alta, però també a una politització més marcada. El fet, per exemple, que els impositors poguessin presentar candidatures podria implicar l'entrada de factors polítics. Amb tot, allò que els economistes sí que preveuen és l'arribada d'un temps de fusions, a conseqüència de la competència creixent del sistema financer, tal com vaticina el president de la Caixa de Catalunya, Francesc Costabella i Papiol. No oblidem tampoc que Martín Villa creu que hi ha massa caixes i que, per tant, la legislació hauria de propiciar-ne la fusió.

Fusions a la valenciana. Després del darrer procés de fusions de l'any 1991, el sistema de les caixes d'estalvi valencianes va quedar dividit en dos grans grups: Bancaixa i la Caixa d'Estalvis del Mediterrani (CAM). La primera amb presència majoritària a les províncies de València i Castelló, i la segona amb implantació a la província d'Alacant, tot i que aquests últims mesos la CAM ha obert moltes oficines en diverses poblacions de la

província de València. A part, hi ha encara dues entitats petites: la Caixa d'Ontinyent i la Caixa de Carlet. Pel camí es van perdre la Caixa de Castelló, la Caixa Provincial d'Alacant i la Caixa de Sagunt. De totes maneres, el sector considera que hi ha espai per a totes les caixes, i n'adueix com a prova més evident que totes elles tenen uns resultats satisfactoris al final de cada exercici.

El manteniment d'un cert grau de competència és l'altre aspecte que esgrimeixen els qui s'oposen a les fusions. No obstant això, la part més positiva de la creació d'una supercaixa radicaria en l'acumulació de recursos que permetria d'emprendre accions d'ajuda i de finançament pròpies d'una entitat de més envergadura, com ara les línies de crèdit a empreses que sol·licitessin l'ajuda d'un import econòmic, cosa que, ara com ara no és assumible per les entitats actuals, per raó de les estructures que tenen.

Bancaixa, l'estratègia del silenci.

"D'un temps ençà, Bancaixa ha optat per no fer declaracions sobre aquestes qüestions", declaren a EL TEMPS fonts del servei de premsa d'aquesta entitat bancària. Per damunt d'interessos i d'iniciatives derivades del canvi polític, la posició de Bancaixa és la següent: "No sembla que sigui un moment prudent per a abordar una possible fusió per causa dels costos laborals que implicaria". El conjunt de treballadors de la CAM i Bancaixa sumaria unes vuit mil persones, una xifra que difícilment es podria mantenir en el cas d'una hipotètica fusió, considerant els recursos generats per aquestes dues entitats, que sumen més de dos bilions i mig de pessetes. Prenguem, si no, l'exemple de Cajamadrid (model de caixa que el PP voldria imposar a totes les caixes d'estalvi espanyoles, i de l'assemblea de la qual forma part Rodolfo Martín Villa): amb gairebé 2,7 bilions de pessetes en recursos manté una plantilla laboral d'uns sis mil treballadors, dos mil menys que no tots els de la CAM i Bancaixa sumats. Per tant, el cost social es presenta com un argument objectiu que impediria, ara mateix, tot plantejament fusionador.

La posició de la CAM, segons que van reiterar fonts d'aquesta entitat des de fa uns anys, és que, en aquests moments, i com que encara és a prop el darrer procés fusionador (la Caixa d'Estalvis del Mediterrani es va fusionar amb la Caixa d'Estalvis Popular d'Alacant l'any 1991), es tracta de fer que les caixes "mirin enfora, cap al mercat", no pas que s'involucrien en processos de fusió. La posició de la CAM, igual que la posició de la resta de fonts consultades és la mateixa. Tot i així, Joan Antoni Gisbert, director general de la Caixa d'Estalvis del Mediterrani, donava entenent

Rodolfo Martín Villa, membre del comitè executiu del Partit Popular i responsable polític de les caixes d'estalvi. Ha assegurat que la seva formació política canviarà, tan aviat com arribi al poder, la llei d'òrgans rectors de les caixes d'estalvi del 1985. L'ex-ministre ucedista diu que vol professionalitzar la gestió d'aquestes entitats financeres. Alhora, nega que hi hagi al darrere cap intent de privatitzar-les. Per Martín Villa un altre dels problemes a superar és el nombre excessiu de caixes, que s'hauria de reduir. El to de les declaracions d'aquest dirigent popular fa pensar, segons molts anallistes, en l'entrada en un període de fusions.

(EL TEMPS, 14-11-94) que a l'hora d'afrontar una fusió de les caixes d'estalvi valencianes, calia no tancar cap porta. "Més que dir que és un debat tancat, jo diria que no és un tema que no és obert", ironitzava finament Gisbert. El director general deixava ben clar, tanmateix, que la fusió exigia un cost social molt elevat.

Caixa de Carlet: la infusional. "A la Caixa de Carlet ja ens hem oblidat de les fusions", afirma rotundament José Garrido, president d'aquesta entitat. El directiu de la Caixa de Carlet creu que algun dirigent s'ha posat a parlar d'aquesta qüestió per veure l'efecte que feia entre els implicats, però també assenyala que el consell d'administració de l'entitat ja va deixar clar en el seu moment que és contrari a tot intent de fusió. "La Caixa de Carlet es troba en una posició enviable en aquests moments. Hem tancat l'exercici del 1994 amb bons resultats", explica satisfet Garrido.

Dins el món de les caixes d'estalvi valencianes, la de Carlet i la d'Ontinyent, són les dues úniques supervivents de les caixes menudes, des que, en el darrer procés de fusió, la Caixa de Sagunt es va integrar al que és ara Bancaixa. Garrido hi insisteix: "Nosaltres (es refereix a l'entitat que representa) no aspirem a res més, sinó a ser una caixa local amb una bona implantació en tota la comarca". De fet, aquesta proliferació d'oficines de l'entitat carletina per tota la Ribera Alta del País Valencià és un dels objectius centrals de la seva estratègia econòmica. Ara bé, Garrido, a títol personal, no es tanca del tot -igual que el director general de la CAM-, a les fusions, si bé pensa que, ara com ara, es tracta d'una qüestió inabordable i que crear una supercaixa valenciana resulta, a curt termini, del tot impensable. Garrido hi veu, bàsicament, un dificultat derivada de una vivíssima confrontació d'interessos. La composició de les caixes, segons la LORCA, dona un protagonisme important a les corporacions municipals (un 35% de la representació al consell d'administració), és a dir, al poder polític de les corporacions municipals. En aquest punt, Josep Garrido sí que és absolutament partidari d'introduir un canvi en el sistema actual de representació de les caixes, les quals, segons ell, no haurien de ser polititzades, sinó més aviat professionalitzades. De totes maneres, no s'està de recalcar que, dins la seva entitat, sempre hi han primat els criteris professionals.

Què seran les caixes del futur i qui les dirigirà? Heus ací alguns dels interrogants econòmics a resoldre aquests anys vinents. Els experts financers i el poder polític que s'atansa tenen l'última paraula.

**Daniel Hermosilla
Francesc Viadel**